

UPSON40P4 1P041046EP
400040P000

1000

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Մ.Ն. ԵՆԳՈՅԱՆ

**ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ**

(դասախոսություններ)

ԵՐԵՎԱՆ
ՏՆՏԵՍԱԳԻՏ
2006

ՀՏԴ 351. 862
ԳՄԴ 68. 69
Ե 473

Հրատարակության է երաշխավորել ՀՊՏՀ
մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման
ֆակուլտետի գիտական խորհուրդը, առաջին
բուժօգնության և քաղաքաշտպանության ամբիոնը

Գրախոս՝

ք.գ.թ., դոցենտ Ս.Յ. Հարությունյան

Ե 473 Ենգոյան Մ.Ն.
Արտակարգ իրավիճակների կառավարումը.- Եր.:
Տնտեսագետ, 2006.- 24 էջ:

Դասախոսությունները նվիրված են մի շարք հարցերի
ուսումնասիրությանը՝ արտակարգ իրավիճակների ծագ-
ման, գնահատման ընդհանուր բնութագրերին, տարածքնե-
րի և բնակչության խոցելիությանը և ԱԻ կառավարման հա-
մակարգին:

Ե $\frac{1305060000}{719(01)2006}$ 2006թ.

ԳՄԴ 68.69

ISBN 99941-51-44-4

© «Տնտեսագետ» հրատարակչություն, 2006

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ

Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանությունը յուրաքանչյուր երկրի անվտանգության հայեցակարգի կարևորագույն խնդիրներից մեկն է:

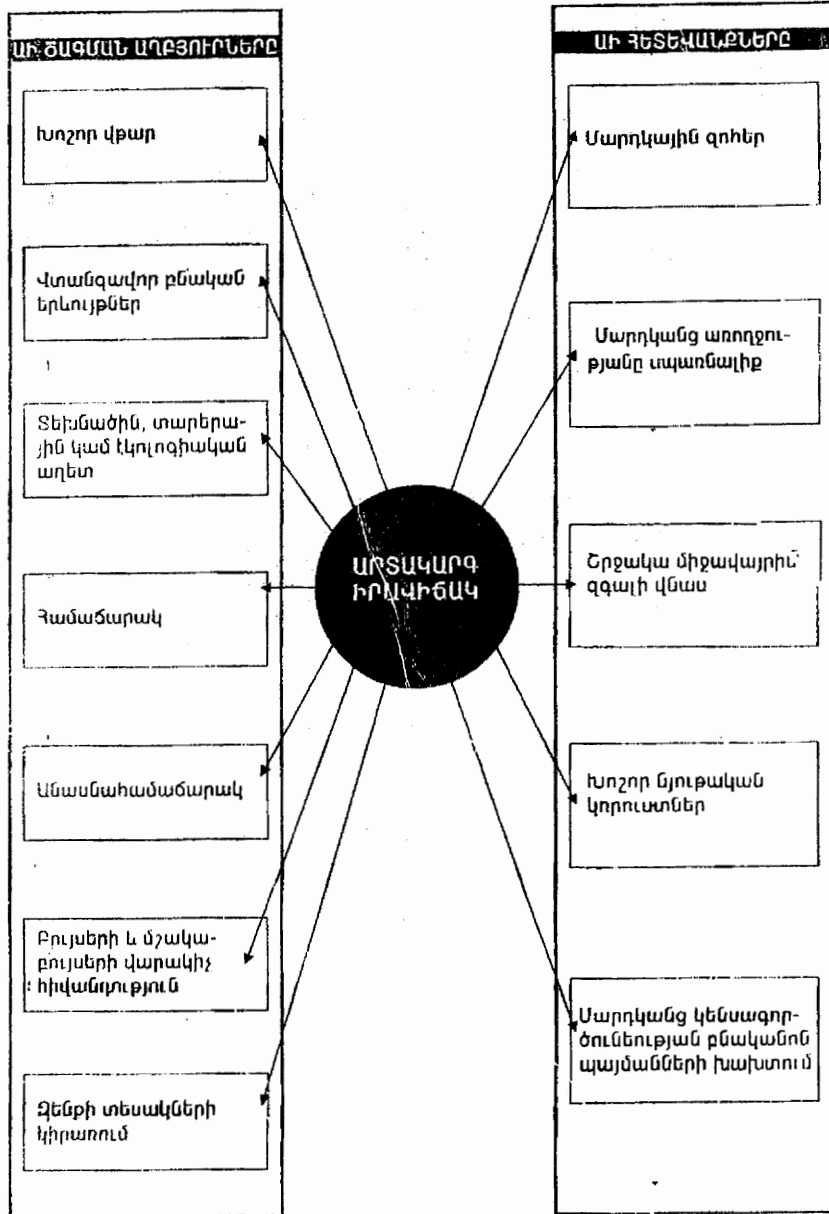
Վերջին տարիներին գրանցված խոշոր աղետները վկայությունն են այն բանի, որ ի դեմս նման արտակարգ իրավիճակների (ԱԻ), գործ ունենք ազգային անվտանգության խնդիրների հետ, հետևաբար, պետության ռազմավարական ծրագրերում պետք է ուշադրության կենտրոնում լինեն տարբեր աղետներից բնակչության և տարածքների պաշտպանության խնդիրները: Ոչ մի երկիր ապահովագրված չէ բնական և տեխնածին աղետներից: Աղետները կարող են զարգանալ և ծավալվել, ընդգրկելով հարևան երկրների տարածքները, հետևաբար անհրաժեշտ է աշխարհի բոլոր երկրների համագործակցությունը, մի կողմ դնելով իրենց միջպետական խնդիրներն ու բազմաբնույթ հարգելը, և միմյանց օգնության ձեռք մեկնել արտակարգ իրավիճակների ժամանակ: Այդ իսկ պատճառով, անհրաժեշտություն էր ստեղծել մի կազմակերպություն, այն էլ ՄԱԿ-ի կազմում տակ, որը մեծ աղետների ժամանակ կհամակարգեր և առավել արդյունավետ կդարձներ միջազգային մարդասիրական աջակցության որոնողափրկարարական աշխատանքները, տարբեր երկրների փրկարարական ծառայությունների համատեղ գործունեությունը, նրանց համագործակցությունը աղետների տեղական կառավարման համակարգի հետ, կմշակեր ընդհանուր մեթոդաբանություն: Այդ նպատակով ստեղծվել է Միջազգային որոնողափրկարարական խորհրդատվական խումբ /JNSARAG/, որի հետ համագործակցում է ՀՀ ԱԻ վարչությունը՝ իր բոլոր ծառայություններով:

Կարևորելով ԱԻ-ների կառավարման ոլորտի՝ միջազգային, հատկապես տարածաշրջանային փոխհամագործակցության դերը

երկրի կայուն զարգացման գործում, ՀՀ-ն կնքել է մի շարք երկկողմ և բազմակողմ համաձայնագրեր:

Տարածաշրջանային համագործակցության նշանակությունը մեծ է հատկապես հարավկովկասյան տիպի երկրների համար, որտեղ բարդ ռելիեֆի և համեմատաբար փոքր տարածքի պայմաններում մեծ է գրեթե բոլոր տեսակի բնական ու տեխնածին աղետների ծագման հնարավորությունը, այդ թվում՝ խոշոր երկրաշարժերի ու ջրհեղեղների հավանականությունը, վտանգավոր քիմիական ու նավթարդյունաբերական ձեռնարկությունների, նավթատար ու գազատար խողովակաշարերի, լեռնային գետերի ջրամբարների վթարները, որոնք անցնում են հարևան մի քանի երկրների տարածքով: Բնական ու տեխնածին աղետների ռիսկի և խոցելիության նվազման համար անհրաժեշտ է իրականացնել բնական աղետների վտանգների կառավարման գեոինֆորմացիոն համակարգի մշակում և կատարելագործում, կենտրոնական և քաղաքային մակարդակներով՝ ՀՀ բնակչության իրազեկման ազգային քարոզարշավի նախագծի մշակում և անցկացում, աղետների վտանգների նվազեցման ոլորտում ազգային օրենսդրության հետագա ձևավորում և այլ առաջնահերթ խնդիրներ:

Արտակարգ իրավիճակը որոշակի տարածքում կամ օբյեկտում խոշոր վթարի, վտանգավոր բնական երևույթի, տեխնածին, տարերային կամ էկոլոգիական /բնակահպանական/ աղետի, հիվանդությունների համաճարակի, անասնահամաճարակի /էպիզոոտիա/, բույսերի և գյուղատնտեսական մշակաբույսերի լայնորեն տարածված վարակիչ հիվանդությունների /էպիֆիտոտիա/, ժամանակակից գենքի տեսակների կիրառման հետևանքով ստեղծված իրավիճակն է, որը հանգեցնում է կամ կարող է հանգեցնել մարդկային զոհերի, մարդկանց առողջությանն ու շրջակա միջավայրին զգալի վնասի, խոշոր նյութական կորուստների և մարդկանց կենսագործունեության բնականոն պայմանների խախտման:

Արտակարգ իրավիճակների կառավարման գործընթացն ուղղված է այդ իրավիճակներից բնակչության պաշտպանությանը: Իսկ բնակչության պաշտպանությունը ներառում է մարդկանց կյանքի և առողջության, ինչպես նաև քաղաքացիների, պետության և այլ սեփականատերերի ունեցվածքի պաշտպանությունը:

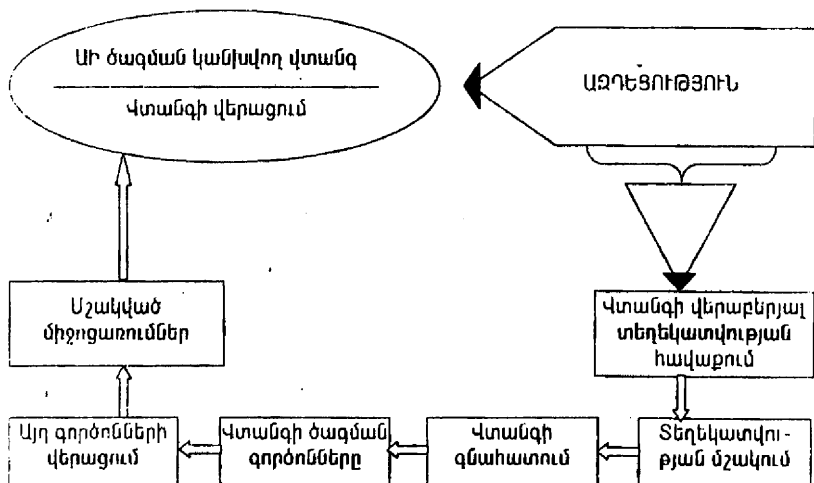
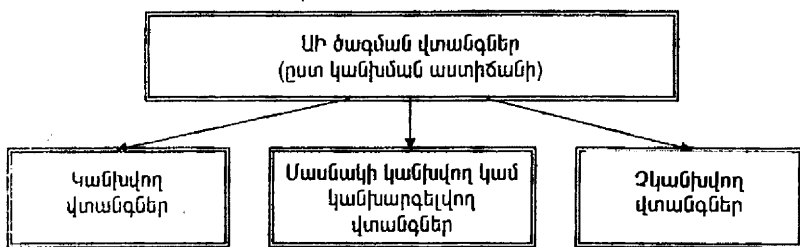
Արտակարգ իրավիճակ կարող է առաջանալ, եթե բնական երևույթների ծագման դեպքում տարածքները և բնակչությունը խոցելի են: Ընդ որում, որքան մեծ է խոցելիությունը, այնքան աղետալի են արտակարգ իրավիճակների ծագման հետևանքները (աղյուսակ 1): Անհրաժեշտ է նշել, որ մարդկանց գործունեության բնականոն ընթացքի խախտումն արտակարգ իրավիճակների ծագման միանշանակ հետևանք չէ, այլ մինչև արտակարգ իրավիճակների ծագումը՝ մարդկանց գործունեության հետևանք է: Որքան մարդը մինչև արտակարգ իրավիճակների ծագումը անուշադրության է մատնում այդ իրավիճակների կանխման, կանխարգելման, դրանց վտանգի նվազեցման, տարածքների և բնակչության խոցելիության նվազեցման հարցերը, այնքան ավելի մեծ է լինում նման իրավիճակների ծագման դեպքում բնակչության կենսագործունեության պայմանների խախտման մասշտաբները:

Արտակարգ իրավիճակների կառավարման գործընթացները պետք է ուղղված լինեն արտակարգ իրավիճակների ծագման վտանգի, տարածքների ու բնակչության խոցելիության նվազեցմանը:

Ըստ կանխման աստիճանի՝ արտակարգ իրավիճակների ծագման վտանգները բաժանվում են երեք խմբի՝ կանխվող, մասնակի կանխվող և չկանխվող (աղյուսակ 2):

Կանխվող վտանգների խմբին են պատկանում գրեթե բոլոր տեխնածին աղետները, իսկ բնական աղետներից՝ նոր ձևավորվող սողանքները:

Մասնակի կանխվող կամ կանխարգելվող վտանգների խմբերում կարելի է ընդգրկել ջրհեղեղները, սելավները, կարկտահարությունը և այլն:

Չկանխվող վտանգների խմբում կարելի է ընդգրկել երկրաշարժը, հրաբուխը և այլն:

Եթե արտակարգ իրավիճակների ծագման վտանգը դասվում է կանխվող վտանգների խմբին, ապա առավել արդյունավետ է կառավարման գործընթացն ուղղել վտանգի կանխմանը: Հայտնի է, որ արտակարգ իրավիճակների կանխումը առաջացնող գործոնների կանխորոշումն ու վերացումն է: Հետևաբար արտակարգ իրավիճակների կառավարման գործընթացն այս դեպքում ընդգրկում է.

- վտանգների վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքում, այդ տեղեկատվության մշակում,
- վտանգների գնահատում /այդ թվում նաև ռիսկերի գնահատում/,
- վտանգի ծագման գործոնների կանխորոշում,
- այդ գործոնների ուսումնասիրում և յուրաքանչյուր գործոնի վերացման համար անհրաժեշտ միջոցառումների մշակում,
- արտակարգ իրավիճակների ծագման վտանգի գործոնների վերացման միջոցառումների ներդրում:

Վերոհիշյալ միջոցառումները տարաբնույթ են և կախված են վտանգի տեսակից:

Օրինակ, եթե տեխնածին վտանգների կանխման միջոցառումները կապված են տեխնիկական լուծումների հետ, ապա նոր տեղանքների առաջացող վտանգի կանխման միջոցառումները կապված են լանջերի ամրացման, ժառատնկման, ջրահեռացման և այլ ճարտարագիտական լուծումների հետ:

Եթե արտակարգ իրավիճակների ծագման վտանգն ընդգրկվում է մասնակի կանխվող վտանգների խմբում, ապա արտակարգ իրավիճակների կառավարման գործընթացն ուղղվում է հնարավոր՝ հետևանքների նվազեցմանը և հետևանքների վերացման համար պատրաստվածության բարձրացմանը: Այլ կերպ ասած՝ կառավարման գործընթացն ուղղվում է թե՛ վտանգի, թե՛ տարածքների և թե՛ բնակչության խոցելիության նվազեցմանը:

Արտակարգ իրավիճակների հնարավոր հետևանքների վերացումը այդ իրավիճակի ազդեցության հնարավոր մեղմացման համար նախօրոք իրականացվող միջոցառումների համալիրն է՝ փրկարարական և անհետաձգելի վերականգնողական աշխատանքների կատարում, մարդկանց կյանքի ու գործունեության բնականոն պայմանները ապահովելու համար: Փրկարարական աշխատանքները մարդկանց, նյութական և մշակութային արժեքների փրկության նպատակով կատարվող միջոցառումներն են:

Անհետաձգելի վթարավերականգնողական աշխատանքներն ուղղված են մարդկանց կյանքին և առողջությանը սպառնացող այնպիսի գործոնների ազդեցության վտանգի վերացմանը, որոնք խոչընդոտում են մարդկանց որոնելուն և փրկելուն, ինչպես նաև շենքերի, շինությունների ամրացմանը կամ փլուզմանը, հեղուկ վառելիքի, գազի, էլեկտրաէներգիայի և ջրի աղբյուրների վթարային անջատմանը, բնակչության ու փրկարարների կենսաապահովման առաջնահերթ օբյեկտները ժամանակավոր սխեմաներով վերականգնելուն, վերանորոգելուն և տարածքի սանիտարական մաքրմանը:

Եթե արտակարգ իրավիճակների ծագման վտանգը դասվում է չկանխվող վտանգների խմբին, ապա արտակարգ իրավիճակների կառավարման գործընթացը պետք է ուղղված լինի միայն տարածքների և բնակչության խոցելիության նվազեցմանը:

խոցելիությունը արտակարգ իրավիճակների ծագման վտանգից սպասվելիք հնարավոր կորուստներն են՝ տոկոսային արտահայտությամբ:

Տարածքների և բնակչության խոցելիության վրա արտակարգ իրավիճակների կառավարման գործընթացներն ընդգրկում են.

- յուրաքանչյուր արտակարգ իրավիճակի ծագման վտանգից խոցելիության վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքում,
- այդ տեղեկատվության մշակում,
- տեղեկատվության վերլուծության և խոցելիության գնահատում (խոցելիությունը բնութագրում է վտանգից անպաշտպանվածության աստիճանը),

- խրոցելիության նվազեցման միջոցառումների մշակում,
- այդ միջոցառումների ներդրում և իրականացում:

Անհրաժեշտ է նշել, որ շատ դեպքերում արտակարգ իրավիճակները կարող են կրել «շղթայական» բնույթ: Այսինքն, մեկ արտակարգ իրավիճակից կարող են ծագել այլ արտակարգ իրավիճակներ: Օրինակ՝ երկրաշարժը կարող է հանգեցնել հրդեհների, սողանքների, ջրածածկումների, արտադրական տարաբնույթ վթարների և այլն: Հետևաբար տարածքների և բնակչության խոցելիության միջոցառումները հաճախ կրում են համալիր բնույթ:

ՏԱՐԱԾՔՆԵՐԻ ԵՎ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ

ԽՈՑԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության ապահովման հիմնական ուղղությունները, ըստ ժամանակի, բաժանվում են երեք խմբի.

- մինչև արտակարգ իրավիճակների ծագումը,
- արտակարգ իրավիճակների անմիջական սպառնալիքի կամ դրանց առաջացման դեպքում,
- արտակարգ իրավիճակներից հետո:

Տարածքների և բնակչության խոցելիության նվազեցման գործընթացները ընդգրկում են բնակչության պաշտպանության այն հիմնական ուղղությունները, որոնք նպատակաուղղված են արտակարգ իրավիճակների կանխմանը, կանխարգելմանը, արտակարգ իրավիճակներում գործելու համար անհրաժեշտ նախադրյալների ստեղծմանը:

Այդ գործընթացները բազմաբնույթ են և ընդհանուր մոտեցմամբ բաժանվում են հետևյալ խմբերի.

- իրավական,
- կազմակերպչական,

- ֆինանսատնտեսական,
- գիտական (հիմնարար և կիրառական),
- կրթական,
- տեխնիկական,
- ճարտարագիտական:

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ԾԱԳՄԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒԹԱԳՐԵՐԸ

Արտակարգ իրավիճակների ծագման վտանգների գնահատման համար ընդունված բնութագրերն են.

ա) **Վտանգի տեսակը:** Դա վերաբերում է ոչ միայն տարաբնույթ արտակարգ իրավիճակների ծագման վտանգներին (օրինակ՝ երկրաշարժ, սողանք, անտառային հրդեհ և այլն), այլև նույն վտանգի տարատեսակներին (օրինակ՝ երկրաշարժներն ըստ ծագման կարող են լինել տեկտոնական, հրաբխային և փլվածքային):

բ) **Վտանգի ծագման պատճառները:** Դիտարկենք երկրաշարժի օրինակով: Տեկտոնական երկրաշարժը հետևանք է տեկտոնական լարումների կուտակման, և երկրաշարժը տեղի է ունենում ըստ բեկման գծի ապարների ուղղահայաց կամ հորիզոնական դիրքով արագորեն խառնվելու հետևանքով այդ ապարներում կուտակված առածգական լարումների կամ պրկումների ազդեցության ներքո: Հրաբխային ծագում ունեցող երկրաշարժն առաջանում է հրաբխային ժայթքման մախապատրաստման հետևանքով կամ հրաբխի ժամանակ: Փլվածքային երկրաշարժը պայմանավորված է ստորգետնյա դատարկությունների առկայությամբ, և առաջանում է ստորգետնյա փլուզումային գործընթացի հետևանքով:

գ) **Վտանգի ընդհանուր բնութագրերը:** Դիտարկենք դարձյալ երկրաշարժի օրինակով: Երկրաշարժի ընդհանուր բնութագրերն են՝ մագնիտուտը, երկրաշարժի դրսևորման ուժգնությունը, օջախի

խորությունը, էպիկենտրոնի կոորդինատները, երկրաչարժի տեսակը, երկրաչարժի առաջացման ժամանակը, երկրաչարժը առաջանալու տարվա եղանակը: Սեյսմիկ ալիքների տարածման հետևանքով երկրի մակերևույթի վրա առաջանում են խզվածքներ, կրկնվող ցնցումներ, երկրորդային երևույթներ:

դ) **Վտանգի ընդհանուր կանխատեսելիությունը:** Վտանգներն ըստ կանխատեսելիության կարող են լինել կանխատեսելի և ոչ կանխատեսելի: Ըստ ժամանակի կարող են լինել՝ կարճաժամկետ կանխատեսելի և երկարաժամկետ կանխատեսելի:

ե) **խոցելիության մեծացման գործոնները:** Երկրաչարժերից տարածքների և բնակչության խոցելիության մեծացման գործոններն են.

- սեյսմիկ գոտիներում բնակավայրերի բաշխումը,
- շենքերի, շինությունների, էներգետիկ կոմունալ ցանցերի, հաղորդակցության ուղիների, ինժեներատեխնիկական կառույցների սեյսմակայունությունը,
- սեյսմիկ գոտիներում բնակչության խտությունը,
- ռելիեֆը,
- աշխարհագրական և հիդրոգեոլոգիաբանական առանձնահատկությունները,
- սեյսմիկ գոտում բազմահարկ շենքերի առկայությունը,
- բնահողի առանձնահատկությունները,
- սոցիալ-տնտեսական առանձնահատկությունները,
- վտանգավոր օբյեկտների առկայությունը,
- բնակչության պատրաստվածության մակարդակը,
- բացասական հետևանքները:

Երկրաչարժերին բնորոշ բացասական հետևանքներն են.

- մարդկային զոհեր, վիրավորներ,
- բնակչության հոգեբանական մթնոլորտի կայունության խախտում,
- շենքերի, շինությունների, հաղորդակցության ուղիների, կոմունալ-էներգետիկ ցանցերի ավերումներ,
- մակերևութապատկերի փոփոխություններ,

- մշակութային անշարժ արժեքների ոչնչացում,
- գյուղատնտեսական կենդանիների չանգվածային անկում և այլն:

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԳՈՐԾՆԹԱՑԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ճշգրիտ և հուսալի տեղեկանվությունն ու լրատվությունը տեղեկների և ճգնաժամների արդյունավետ կառավարման անկյունաքարն է:

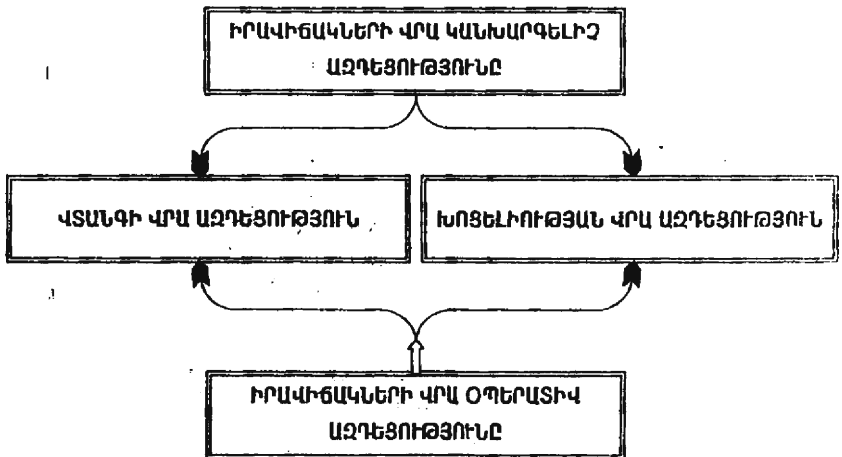
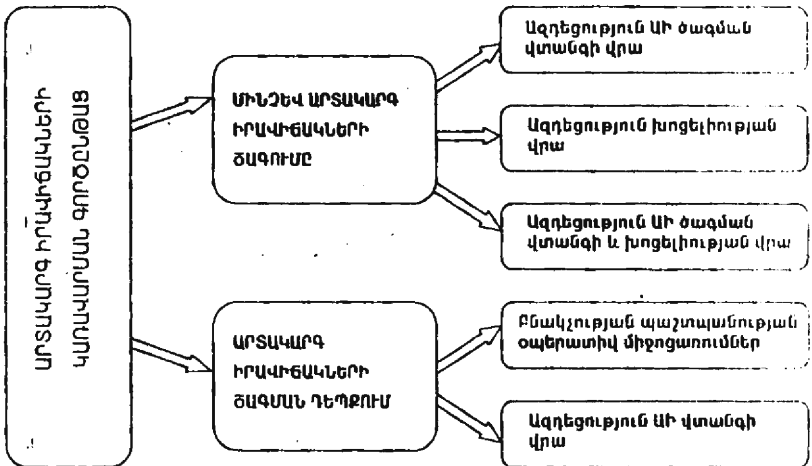
Արտակարգ իրավիճակների կառավարման գործընթացն ըստ էությաննակի էտեղեկանորեն բաժանել երկու խմբի (արդյունակ 3):

- մինչև արտակարգ իրավիճակների ծագումը,
- արտակարգ իրավիճակների ծագման դեպքում:

Մինչև արտակարգ իրավիճակների ծագումը, կառավարման գործընթացներն իրականացվում են.

- արտակարգ իրավիճակի ծագման վտանգի կանխման և կանխարգելման ուղղությամբ,
- տարածքներին և բնակչության խոցելիության նվազեցման ուղղությամբ,
- վերոհիշյալ յուրաքանչյուրում միաժամանակ:

Արտակարգ իրավիճակների ծագման դեպքում կառավարման գործընթացներն իրականացվում են հիմնականում բնակչության պաշտպանության օպերատիվ միջոցառումների կատարման ուղղությամբ: Սակայն, հաշվի առնելով առանձին արտակարգ իրավիճակների յուրսահատկությունները և դրանց շղթայական բնույթը, որոշ դեպքերում բնակչության պաշտպանության օպերատիվ միջոցառումների իրականացման հետ զուգընթաց, իրականացվում են նաև գործընթացներ՝ ուղղված վտանգի վերացմանը:

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ՂԵՊՔՈՒՄ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության միջոցառումները բաժանվում են երկու խմբի՝

- կանխարգելիչ,

- հիմնական կամ օպերատիվ:

Բնակչության պաշտպանության կանխարգելիչ միջոցառումներն են՝

- բնակավայրերի, գործառնական այլ տարածքների գլխավոր հատակագծերում և մանրամասն հատակագծման նախագծերում վտանգավոր ծեռնարկությունների ու արտադրությունների նպատակահարմար տեղաշարժումը բնակչության պաշտպանության տեսանկյունից,

- շենքերի, շինությունների, ինժեներական ցանցերի, հիդրոտեխնիկական կառույցների, տրանսպորտային հաղորդակցության ուղիների և մայրուղիների շինարարությունը անվտանգության և հուսալիության անհրաժեշտ նակարդակներով,

- վտանգավոր օբյեկտների անվթար գործունեության ապահովումը,

- շրջակա բնական միջավայրի, տարածքների և օբյեկտների ճառագայթային, քիմիական և մանրէաբանական վարակվածության դիտարկման և հսկողության կազմակերպումը,

- գյուղատնտեսական գործունեության կայունության ապահովումը,

- բնակչության ուսուցման կազմակերպումը:

Բնակչության պաշտպանության հիմնական կամ օպերատիվ միջոցառումներն են՝

- արտակարգ իրավիճակների սպառնալիքի կամ առաջացման մասին պետական մարմիններին և բնակչությանը ազդարարումը,

- աղետի գոտում բնակչության պաշտպանության ապահովման նազմակերպումն ու իրականացումը,

- շրջակա բնական միջավայրի, ջրի, սննդամթերքի վիճակի և վարակվածության դիտարկումը, շնորհիվ ու հսկողությունը.

- ճառագայթային, քիմիական ու մանրէաբանական նյութերից բնակչության պաշտպանությունը

- աղետի գոտում փրկարարական և անհետաձգելի վերականգնողական աշխատանքների կատարումը,

- աղետի գոտում հասարակական կարգի, ինչպես նաև պաշտպանական նշանակության, բնակչության գործունեությունն ապահովող և այլ կարևորագույն օբյեկտների պահպանության ուժեղացումը,

- աղետի գոտում բնակչության կենսաապահովման միջոցառումների իրականացումը,

- աղետի գոտում քաղաքացիների, տրանսպորտային միջոցների տեղաշարժման, բեռների ներմուծման և արտահանման եւսնոնակարգումը,

- աշտական մարմինների, գույքի, նյութատեխնիկային պաշարների տրանսպորտային և այլ միջոցների նպատակային հսկայքի, ուսումն ու օգտագործումը,

- անհրաժեշտության դեպքում աղետի գոտում ոչ սպետական սեփականություն հաշարվող գույքի տիրապետումը՝ հետագա համարժեք փոխհատուցմամբ,

- փրկարարական աշխատանքների կազմակերպման համար կապի հանրապետական, գերատեսչական ու տեղական ցանցերի առաջնահերթ օգտագործումը,

- աղետի գոտում կարանտինային և այլ սանիտարահակահամաճարակային միջոցառումների իրականացումը,

- գյուղատնտեսական մշակաբույսերի և կենդանիների պաշտպանությունը, աղետի գոտում արտակարգ իրավիճակների հետևանքով պատճառված վնասի գնահատումը, բնակչության պաշտպանության ապահովման աշխատանքների կատարման նպատակով աշխատուժակ քաղաքացիների (նրանց համաձայնությամբ) ներգրավումն արտակարգ իրավիճակների հետևանքների վերացման աշխատանքներին՝ ըստ մասնագիտական և անհատական հատկանիշների:

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ

Արտակարգ իրավիճակների կառավարման ընդհանուր կառուցվածքը բխում է «Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի պահանջներից, որում նշված է, որ բնակչության պաշտպանության համակարգում ընդգրկվում են պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, կազմակերպությունները (անկախ կազմակերպական-իրավական տեսակից): Հայաստանի Հանրապետությունում բնակչության պաշտպանության գործընթացների ընդհանուր ղեկավարումն իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը (աղյուսակ 4):

Արտակարգ իրավիճակների կառավարման համակարգը բաղկացած է երկու ենթահամակարգերից.

- գործառույթային,
- տարածքային:

Գործառույթային ենթահամակարգն ընդգրկում է նախարարությունները, գերատեսչությունները և դրանց ենթակա կազմակերպությունները:

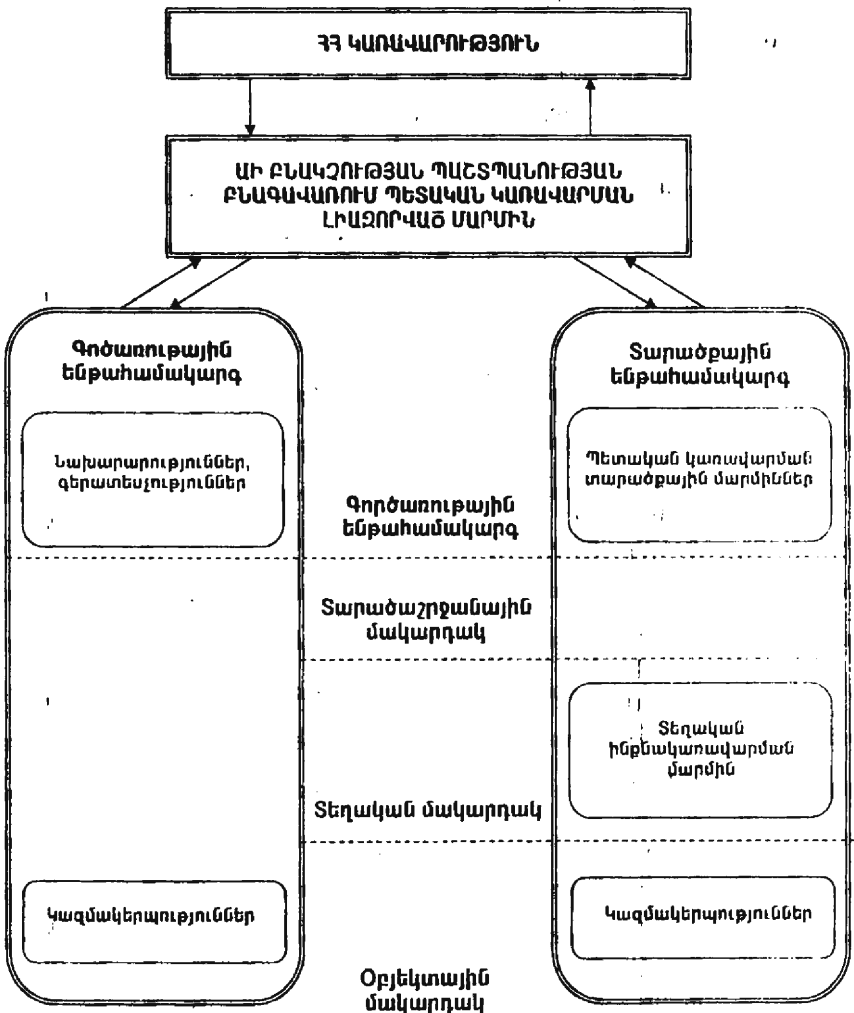
Տարածքային ենթահամակարգն ընդգրկում է տարածքային կառավարման պետական մարմինները, տեղական ինքնակառավարման մարմինները և համապատասխան կազմակերպությունները:

Գործառույթային ենթահամակարգն ունի կառավարման երկու մակարդակ՝

- հանրապետական,
- օբյեկտային:

Տարածքային կառավարման ենթահամակարգն ունի կառավարման երեք մակարդակ՝

- տարածաշրջանային,
- տեղական,
- օբյեկտային:

Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության գործընթացների անմիջական ղեկավարումն իրականացվում է այդ բնագավառում պետական կառավարման լիազորված մարմնի կողմից:

Կառավարման յուրաքանչյուր մակարդակում գործում են արտակարգ իրավիճակների հանձնաժողովներ և աշխատանքային մարմիններ: Արտակարգ իրավիճակների ծագման դեպքում կառավարման յուրաքանչյուր մակարդակում գործում է կառավարման հիմնական կետ, և ծավալվում են անհրաժեշտ քանակությամբ կառավարման շարժական կետեր:

Այդ դեպքում արտակարգ իրավիճակների հանրապետական հանձնաժողովի աշխատանքային մարմինը հանդիսանում է արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության բնագավառում պետական կառավարման լիազորված մարմինը: Կառավարման տարածաշրջանային մակարդակում արտակարգ իրավիճակների հանձնաժողովի աշխատանքային մարմինը լիազորված մարմնի մարզային ստորաբաժանումն է: Արտակարգ իրավիճակների ծագման դեպքում կառավարման կետերն անցնում են համապատասխան հանձնաժողովների օպերատիվ ենթակայության տակ: Փրկարարական աշխատանքների անմիջական ղեկավարումն իրականացվում է շարժական կառավարման կետերից: Արտակարգ իրավիճակների հետևանքների վերացման աշխատանքների կառավարումն իրականացվում է համապատասխան հանձնաժողովների կողմից:

Գ Ր Ա Կ Ա Ն ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

1. ՀՀ Արտակարգ իրավիճակների վարչության ճգնաժամային կառավարման ինստիտուտ, «Տեղեկատվական նյութեր», Երևան, 2005թ.:

2. ՀՀ օրենքը «Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության մասին», 1998թ., ղեկտենքեր:

3. ՀՀ օրենքը «Քաղաքացիական պաշտպանության մասին», 2002թ., մարտ:

4. Հարությունյան Ս., «Արտակարգ իրավիճակների և քաղաքապաշտպանության հիմնահարցերը», ռւս. ծեռնարկ, Երևան, 2003թ.:

5. ՄԱԿ-ի համընդհանուր հարցերի և տարածաշրջանային խնդիրների տեղեկագիր (Միացյալ ազգերի տեսչություն), հոկտեմբեր, 1994թ.:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Արտակարգ իրավիճակների կառավարումը	3
2. Տարածքների և բնակչության խոցելիություն	10
3. Արտակարգ իրավիճակների ծագման գնահատման ընդհանուր բնութագիրը	11
4. Արտակարգ իրավիճակների չառավարման գործընթացի ընդհանուր չկարագիրը	13
5. Արտակարգ իրավիճակների դեպքում կառավարման կազմակերպումը	15
6. Արտակարգ իրավիճակների կառավարման համակարգը	17

ԵՆԳՈՅԱՆ ՄԱՐԳԱՐԻՏԱ ՆԵՐՍԵՍԻ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ԿԱԶՄՎԱՐՁԻՄԸ (դասախոսություններ)

Հրատ. խմբագիր՝	<i>Չ. Համբարձումյան</i>
Սրբագրիչ՝	<i>Ջ. Հովհաննիսյան</i>
Համակարգչային շարվածքը	
և էջադրումը՝	<i>Ն. Խչեյանի</i>

Պատվեր՝ 65: Չափս՝ 60X84^{1/4}:
1,2 հեղ. մամուլ, 1,02 հրատ. մամուլ,
1,5 տպ. մամուլ, 1,39 տպ. պայմ. մամուլ:
Տպաքսի՝ 200:

«Տնտեսագետ» հրատարակչություն

Տպագրված է «Տնտեսագետ» հրատարակչության
տպագրական արտադրամասում
Երևան 25, Նալբանդյան, 128

